

Sabitlik adasının mühüm siması

Bu gün Azərbaycanı əsasən müsəlmanların yaşadığı Yaxın Şərqi sabitlik adası adlandırırlar. Dünyaya diqqətlə baxdıqda əminliklə demək olar ki, Şimali Qafqazda sakitlik silahlı gizli qüvvələrin liderlərinin məhvi və İslam şüarları altında fəaliyyət göstərən quldur təşkilatların üzvlərinin regiondan kütləvi çıxarılması sayısında mümkün olub. Rusiyada qeyri-ənənəvi İslamla müharibəyə çevrilən terrorizmlə mübarizə, Qərbin uzun illər ərzində İrandakı vəziyyəti gərginləşdirmək cəhdlərinin bu ölkənin səlahiyyətli hökumət orqanları tərəfindən qarşısının alınması - bütün bunlar iki güclü dövlət arasında yerləşən Azərbaycanda dini zəmində baş verə biləcək problemi tarazlaşdırma bilən amil kimi görünür.

Bu sabitlik adasında yaşadığımız mühit həm keçmiş sovet dövrünün, həm də müasir zamanın elementlərinin cəmindən ibarət olsa da, əslində İslam əsaslanan həyat məhz sabit və təhlükəsiz olmalıdır. Çünki möminin, müsəlmanın üreyi, onun inanclarına görə, Yaradan tərəfindən bəxş edilən mərhəmətlə dolu olmalıdır. Belə bir insan üçün ən mühüm amil şəxsiyyətidir və əsas məsələ də bu yaxşı tərəfin tapılması və üzə çıxarılmasından ibarətdir. Lakin bəzən bu izah tamamilə başqa tərəfə yönəlir, vurğunun dəyişdirilməsi sözə başqa bir mənə verdiyi kimi, batini dini mahiyyətli mənənlərdən ibarət olan Qurani-Kərimin bilərəkdən səhv izahına yol verilir və bütün bunlar olduqca təhlükəli nəticələrə gətirib çıxarır.

"Sabir bağı" ilə üzbəüz, şəhərimizin məşhur "Monolit" binasında vaxtilə kitab mağazası yerləşirdi (indi bura hər-hansı klassikin əsərlərinin külliyyatı qiymətinə cəmi bir yay mövsümü dəbdə olan qısa şalvarlar satan növbəti bahalı dükana çevrilib). Həmin kitab mağazasında mənə görkəmli İslam aliminin altı cildlik əsəri rast gəldi. Bu kitab Quranın yalnız 78 ayədən ibarət olan "ər-Rəhman" surəsinin təfsirinə həsr edilmişdi. Təsəvvür edirsinizmi, cəmi üç səhifəlik surə və altı cild kitabda alimin ona yazdığı izahı... Belə olduğu halda onilliklərlə Quran kəlamını yalnız dəfn mərasimləri ilə əlaqələndirən nəsillər haqqında nə demək olar? Müstəqilliyin bərpasından sonra, sərhədlərin açıldığı ilk illərdə, hələ mövcud olduğu köhnə hakimiyyət strukturlarının iflic vəziyyətinə düşdüyü, yenilərinin hələ formalaşmadığı bir dövrdə alverçilərlə yanaşı ölkəmizə çoxsaylı din təbliğçiləri də gəldi. Bu təbliğçilər İslamın müxtəlif, bəzən bizə yad olan məzhəbləri ilə yanaşı, həmçinin xristian və digər, hətta bir çox ölkədə qadağan olunmuş sektərlərin yayılması ilə məşğul idilər. Həmin dövrdə bu cür ekspansiyaya cəmi on yeddi məscidi olan, dini tədris müəssisələri, heç bir dini mətbuat orqanı olmayan gənc respublika Daşkənd İslam İnstitutu və Buxara mədrəsəsinin azsaylı savadlı yetirmələri ilə necə müqavimət göstərə bilərdi? İllər keçdikdən sonra indi də həmin vəziyyəti təsəvvürümüze gətirməkdə çətinlik çəkirik.

Üstəlik yuxarı təbəqələrdə ateizm dövründə formalaşan dinin və din xadimlərinin dünyəvi hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması, keçid dövrünün realitələrindən, inflyasiyadan, iş yerlərinin itirilməsindən, Dağlıq Qarabağ probleminin dünya birliyi tərəfindən düzgün anlamamağından və digər problemlərdən dolayı aşağı təbəqələrin mənəvi dəyərlərə üz tutması... 80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəllərində məhz bu cür vəziyyət yaran-

mışdı. Həmin dövrdə Zaqafqaziya müsəlmanları İdarəsinin ehtiyatında xalq kütləyə çevrilməkdən saxlayan, onu əsrlər boyu qoruyub saxladığı və məhz ona məxsus olan mənəvi və əxlaqi dəyərlərin itirilməsindən xilas edə biləcək yalnız bir səmərəli vasitə vardı. Bu vasitə Söz idi və indiki, televiziyanın və internetin geniş imkanları olan dövrdən fərqli olaraq, o vaxt bu Söz canlı, çox vaxt da xoş qarşılanmayan və üzə deyilən söz idi. Bu Söz yalnız Həqiqət tərəfdarının deyil, bəzən ideoloji rəqibin, amansız düşmənin, hətta nəhəng partiyanın o dövrdəki Baş katibi Qorbaçovun da üzünə deyilirdi. Bu Sözləri isə əksər halda, bir insan deyirdi - İdarənin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə.

Sərhədləri Böyük Qafqaz sıra dağlarının hüdudlarını aşan və Rusiya Federasiyasının ərazisinin bir hissəsini də əhatə edən Qafqaz müsəlmanları İdarəsinin sədri bu gün dövlətin, hökumətin güclü dəstəyini hiss edir. O vaxtlar isə... Onda birinci şəxslərin tez-tez dəyişdiyi hakimiyyətin özü də gənc, lakin təcrübəli dini liderin dəstəyinə ehtiyac duyurdu.

Sovet təcrübəsinin davamı kimi dinin dövlət siyasətindən ayrılmasını dəstəkləyən, dini və dünyəvi hakimiyyətin bir-biri ilə əlaqədə olmamağı haqqında əsassız və diletant fikirlərə baxmayaraq dini idarə müstəqilliyin qurulmasının ən mürəkkəb illərində siyasətin mərkəzində idi və bu, İslam dünyagörüşünə zidd olmayan ən düzgün seçim idi. Axı mömin insan hər şeydən əvvəl vətəndaşdır. Deməli, onu əhatə edən dünyadan, xüsusən Vətəndən ayrı ola bilməz və olmamalıdır, çünki Vətənə qarşı biganəlik elə ən böyük günahlardan biridir.

Oxucularımızın yadına bir məsələni də salağ. İslamın yaranması bəşəriyyət tarixində dönüş nöqtəsi oldu. O vaxtlar İsa peyğəmbəri Allah bilən və bu yanlış ideyanı tətbiq edən xristianlıqdan fərqli olaraq, İslam məhz insanı kainatın mərkəzinə yerləşdirərək öz diqqətini ona yönəltdi. Buna sübut kimi, yenə də xristianlıqdan fərqli olaraq, müsəlman ruhanilərinin ən yüksək təbəqələrinə ailə dəyərlərinin yad olmasını və onların dövlət işlərində yaxın-

dan iştirakını göstərmək olar.

Yüksək instansiyalarda razılaşdırılma dövrünün sona çatdığı və həyatın yeni səhifədən başladığı mürəkkəb dövrdə Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə məhz bu cür vətəndaş mövqeyini tutdu. O vaxtlar dərebəyilik dövrü idi, lakin ali dini şəxs üçün də dərebəyilik dövrünün olduğunu düşünmək sadəcə sadələşmədir. Əksinə, o vaxtlar dini liderə verilən, Allah və xalq qarşısında məsuliyyətə əsaslanan imkanlardan danışmağa haqqımız var. Aradan ötən 40 ildən artıq müddət isə Şeyxülislam həzrətlərinin həmin vaxt düzgün seçim etdiyini bir daha sübuta yetirib. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin göstərdiyi fəaliyyətin nəticəsidir ki, bu illər ərzində

yer alması heç də təsadüfi deyil. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə professorudur, o cümlədən "Qafqazda İslam", "Milli münasibətlər və din", "İslamda xalq və cəmiyyət" və bir sıra başqa kitabların müəllifidir.

Sadaladıqlarımız Şeyxülislam, Qafqaz Xalqlarının Ali Dini Şurasının sədri, MDB Dinlərarası Şurasının həmsədri, avqustun 26-da yetmişilliyini keçirəcək Şeyxülislamın, taleyin hökmü ilə iki əsrin kəsişməsində və iki ictimai-siyasi quruluşun hökm sürdüüyü dövrlərdə fəaliyyətdə olan Şeyxin 40 il ərzində Allah, dövlət və xalq qarşısındakı xidmətlərinin, gördüyü işlərin yalnız bəzi təriflərinin qısa xülasəsidir.

Bu gün Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə XXI əsr Azərbaycanının mühüm simalarındandır. Bu insan yaşadığı mürəkkəb dövrdə başqa seçim etmiş olsaydı onun taleyi necə olardı? Bu haqda çox düşünmək olar, lakin tarix fərziyyələri sevmir və hər kəsin əməlinə layiqincə qiymət verir. Yuxarıda Qurani-Kərimin müxtəlif qeyd etdiyimiz "ər-Rəhman" surəsinin 60-cı ayəsində deyildiyi kimi, "Yaxşılığın əvəzi ancaq yaxşılıqdır!"

Zülfüqar İslamoğlu

Prezident İlham Əliyev Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin anadan olmasının 70, Şeyxülislam fəaliyyətinin 40 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb.

Sərəncamda bildirilir ki, 2019-cu ildə Qafqaz müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadənin anadan olmasının 70, şeyxülislam fəaliyyətinin 40 illiyi tamam olur. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə bütün həyatı boyu cəmiyyətdə mənəvi-əxlaqi dəyərlərin və milli həmrəyliyin bərqərar olunması yolunda səmərəli fəaliyyət göstərmiş, yaxın tarixi keçmişdə xalqımızın yaşayış olduğu taleyüklü hadisələr zamanı həm dini rəhbər, həm də ictimai xadim kimi yüksək vətənpərvərlik və əsl vətəndaş mövqeyi nümayiş etdirmişdir. O, ölkəmizdə beynəlxalq hüquq normalarına və müntəzəq qanunlara əsaslanan dövlət-din münasibətlərinin formalaşması, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və təbliği sahəsində səmərəli xidmətlər göstərməkdədir.

Müxtəlif konfessiyaların dini liderləri arasında böyük nüfuzə malik olan Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə bir çox beynəlxalq dini qurum və mərkəzlərin rəhbərliyində təmsil olunmaqla, sivilizasiyalararası və mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafına, ayrı-ayrı etiqadlar arasında qarşılıqlı etimad mühitinin yaradılmasına sanballı töhfələr verir.